

ВІДГУК

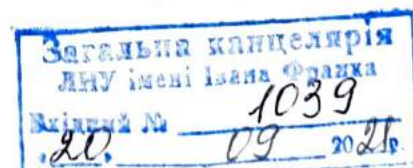
Офіційного опонента кандидата філологічних наук, доцента
Сороки Тетяни Вячеславівни про дисертацію Бойчук Мар'яни Ігорівни
**"Функціонально-семантичне поле релігійної лексики англійської
мови (поліпарадигмальне дослідження)",**
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Гуманізація суспільства, утвердження пріоритету загальнолюдських цінностей стимулює інтерес до духовно-культурного аспекту діяльності людини. Ця тенденція обумовлена також особливістю нашого часу – глобалізацією суспільного життя. Сьогодні суспільство виявляє значно більший інтерес до релігії через узаконене вільнодумство, демократичність поглядів й досягнення науки, яка все частіше визнає авторитет духовного начала в житті і діяльності людини. Сама історична реальність ставить завдання дослідження впливу християнського світобачення не лише на свідомість людей, але й на сам світ.

Дослідження М.І. Бойчук присвячене вивченню лексичної та функціональної семантики релігійної лексики англійської мови (далі – РЛАН) у британському та американському її варіантах.

Неослабний інтерес дослідників до змісту *християнсько-богословської* категорії, зокрема в аспекті її параметризації, обумовлений, великою мірою, семантикою мовних засобів вираження *релігійності* з точки зору їх парадигматичних відношень і синтагматичних зв'язків (Ф.С. Бацевич, Л.В. Базарова, Ю.С. Степанов, В. Войтович), когнітивною проекцією лексичних підсистем релігійної тематики у термінологію ((С.В. Бібла (церковна термінологія), І.С. Грималовський (християнсько-релігійна термінологія), Н.В. Пуряєва (церковно-обрядова термінологія), М.В. Скаб (богословська термінологія), Ю.В. Осінчук (богослужбово-обрядова лексика)) і номінативним потенціалом (Н.Д. Бабич) та контекстуальною інформаційністю (Н. Журавльова, О. Матушок, М.І. Федішин).

Актуальність роботи зумовлена недостатнім науковим висвітленням у лінгвістичних студіях проблеми систематизації знань про феномен

релігійності, зосереджуючи увагу лише на окремих його аспектах, що, у свою чергу, зумовлює необхідність комплексного поліпарадигмального аналізу цього різновиду лексичних підсистем та випрацювання методологічної бази для його вивчення. Актуальність дисертаційної роботи підсилюється тим, що прикладний аспект дослідження мовного втілення релігійної духовності представників британської та американської спільнот, зокрема через концептуально-семантичне та дискурсивно-жанрове функціонування у вигляді номінативних одиниць сакрального, церковного та біблійного змісту, важливе для розробки таких нагальних проблем, як принципи організації людської свідомості і процеси концептуалізації та категоризації світу, що відповідає інтересам сучасної лінгвістики.

Проблематика дисертації М.І. Бойчук безпосередньо пов'язана з колом питань, які досліджуються на кафедрі французької філології Львівського національного університету імені Івана Франка в межах наукової теми факультету іноземних мов «Лексико-семантичні та структурно-граматичні аспекти германських, романських та класичних мов: діяхронія та синхронія».

Здобувачем коректно, лаконічно й чітко визначені мета дисертації, об'єкт і предмет дослідження. За мету дослідження М.І. Бойчук ставить поліпарадигмальне вивчення й систематизацію РЛАМ, а об'єктом виступає РЛАМ як цілісна мовна підсистема. Предмет дослідження становить концептуально-семантичні, лексико-граматичні, функціонально-семантичні, асоціативні та словотвірні властивості РЛАМ в двох аналізованих мовних варіантах.

На нашу думку, авторці вдалося досягнути поставленої мети, послуговуючись комплексом методів, як загальнонаукових (індукція, дедукція, аналіз, синтез), так і спеціальних лінгвістичних, з-поміж яких інтегровано застосовувалися структурний метод, функціональний метод, методика функціонально-семантичних полів та контекстуальний аналіз, дескриптивний метод.

Достатній за обсягом матеріал дослідження (3 170 мовних одиниць, дібраних методом суцільної вибірки з релігійних, тлумачних та інших словників, тексту Біблії, іншої агіографічної та апокрифічної літератури) свідчить про прагнення дисертантки типологізувати його у вигляді низки

класифікацій РЛАМ та з'ясувати основні характеристики релігійної картини світу британців та американців, а також забезпечує обґрунтованість наукових положень дисертації.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертації, варто вказати на результати, що мають наукову новизну. В роботі вперше застосовано комплексний поліпарадигмальний підхід до вивчення РЛАМ у британському та американському варіантах англійської мови і запропоновано класифікацію конверсійних і композиційних моделей творення РЛАМ.

Практична цінність дисертації полягає в можливості використання отриманих результатів дослідження в навчальних курсах закладів вищої освіти: Лексикологія англійської мови (розділи «Типи лексичної номінації», «Семасіологія», «Фразеологія», «Семантичні процеси», «Системні відношення в лексиці»), Стилістика англійської мови (розділи «Лексична стилістика», «Стилістична семасіологія»), почасти – в теорії та практиці перекладу з англійської і на англійську мову.

Оформлення роботи та виклад матеріалу в цілому заслуговують на схвалення. Завдання, що ставить дисертантка для досягнення своєї мети, варті позитивної оцінки і логічно та послідовно реалізуються в структурних частинах роботи, яка містить анотації, перелік умовних скорочень, вступ, чотири розділи з висновками до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел (355 найменувань, із яких 64 – іноземними мовами), довідкову літературу і лексикографічні джерела – 31 позиція (у т. ч. 10 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації – 300 сторінок, з них основного тексту – 247 сторінок.

Основні положення дослідження викладено у 8-ми одноосібних публікаціях, 3 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України та 1 – в науковому періодичному виданні іншої держави, 4 тезах доповідей – у збірниках матеріалів наукових конференцій, належним чином відображають основний зміст роботи.

Автореферат дисертаційного дослідження повністю відображає його зміст.

У вступі розкрито сутність досліджуваної проблеми, обґрунтовано обрання теми дисертації, докладно з'ясовано її актуальність, сформульовано

мету і завдання роботи, описано методи дослідження, визначено об'єкт і предмет, схарактеризовано фактичний матеріал, а також окреслено наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, виділено форми їхньої апробації.

У першому розділі "Теоретичні засади комплексного, поліпарадигмального вивчення релігійної лексики сучасної англійської мови" здійснено аналітичний огляд наукових концепцій з питань трактування РЛАН як цілісної, структурно впорядкованої підсистеми – функціонально-семантичного поля, причому твердження мовознавців, на які спирається М.І. Бойчук, у рецензованій роботі творчо переосмислені й підпорядковані завданням дослідження. Авторка широко й, на нашу думку, доречно звертається до низки інтерпретацій, намагається максимально використати ті найбільш цінні спостереження й аргументації, що стали надбанням сучасної лінгвістики. М.І. Бойчук експліковано основні характеристики релігійної картини світу та їх значення для британців та американців, виокремлено особливості жанрової структури релігійного дискурсу.

У другому розділі "Методологічні засади комплексного, поліпарадигмального аналізу релігійної лексики англійської мови" визначено методологічні принципи дослідження, зокрема авторкою було обґрунтовано процедуру поліпарадигмального аналізу РЛАН, випрацьовано методику моделювання мовного матеріалу, і, як результат, розроблено комплексну методику дослідження, що базується на засадах функціонально-семантичного підходу в сучасній англійській мові.

У третьому розділі "Поліпарадигмальний аналіз релігійної лексики англійської мови: семантичні процеси та особливості функціонування" проаналізовано підходи до класифікації РЛАН, визначено лексико-семантичну й функціональну специфіку РЛАН, охарактеризовано багатозначність, семантичні зміни в РЛАН (генералізація, конкретизація (спеціалізація), модуляція семантики РЛАН) та семантичні процеси (семантична деривація, метафоризація, метонімізація, транссемантичність, трансфункціональність, десемантизація, ресемантизація, поліфункціональність).

Представлений дисертанткою емпіричний матеріал ієрархічно структуровано у вигляді функціонально-семантичного поля «religion» із мікрополями (1) «spiritual», (2) «person», (3) «material», кожне з яких складається із тематичних груп. Авторка переконливо доводить, що процес розширення значення РЛАМ відбувається на основі усунення деяких диференційних сем та перехід слова з вузькосоціальної до загальноновживаної сфери вжитку, при якому основне значення лексичної одиниці не втрачається, а відступає у периферійну зону.

У четвертому розділі "Структурні особливості й словотвірні процеси у релігійній лексиці англійської мови" розглянуто продуктивність / непродуктивність афіксів РЛАМ, класифіковано конверсійні моделі словоскладання та основні типи лексичних скорочень РЛАМ (усічення, акроніми та телескопізми).

Обраний підхід надав змогу авторці виявити семантично-диференційні ознаки дериваційних і формотворчих афіксів, уніфікувати класифікацію суфіксів, які активніше беруть участь у творенні релігійної лексики ніж префікси, позначаючи сукупності людей з релігійними переконаннями, вчення, дію, процес, стан, якість.

На конкретному матеріалі дисертації добре розкрито тезу про те, що структурні зміни, що відбуваються при зворотному словотворенні, стали можливими через семантичні зміни, які їм передували. Авторка уточнює, що зміна значення привела до демотивації, і це відкрило шлях для фонологічних змін, тобто асиміляції, втрати звуку тощо, що, своєю чергою, призвело до морфемних чергувань, які набули значущості.

Рисою, спільною для обох останніх дослідницьких розділів, є їх насиченість конкретним мовним фактажем, збір, класифікація та витлумачення якого засвідчує добру фахову підготовку М. І. Бойчук та її вміння ефективно застосовувати теоретичні та методологічні знання у практиці лінгвістичного аналізу.

У загальних висновках підсумовано результати проведеного дослідження й окреслено перспективи подальших пошуків з цієї проблематики.

Визначаючи, безумовно, високий рівень виконаного дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі міркування, зауваження, що не були достатньо висвітлені в рецензованій роботі та можуть стати предметом наукової дискусії:

1. На нашу думку, потребує уточнення питання щодо віднесення комунікативного методу до групи перекладознавчих методів, і, відповідно, його застосування у роботі.

2. Серед переліку завдань роботи зазначається використання психолінгвістичного аналізу даних словників англійської мови для визначення асоціативних властивостей досліджуваної лексики. В зв'язку з цим, не зовсім зрозумілим залишається сам алгоритм виявлення вказаних властивостей, оскільки, по-перше, психолінгвістичний аналіз не знайшов належного обґрунтування в роботі, по-друге, в психолінгвістиці найбільш релевантними даними вважаються результати асоціативного експерименту, тобто опитування респондентів, який фактично не проводився дисертанткою, і, по-третє, на нашу думку, матеріали лише одного автентичного джерела (341. *KJV Word Association Tool* – EAT. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.bible-exposition.org/cgi-bin/wp_tool.pl?word=EAT) не є достатніми для констатації саме тих асоціацій (тобто нових, додаткових конотацій домінант РЛАМ), про які йдеться в роботі.

3. Хотілося б також почути власну дослідницьку позицію дисертантки щодо трактування релігійного дискурсу з огляду на мовленнєву діяльність представників британської та американської спільнот, його жанрової диференціації з точки зору первинності й вторинності різновидів, зважаючи на специфіку православної, протестантської, католицької й англіканської церков.

4. Незважаючи на ретельний аналіз лінгвістичної літератури з проблем лексико-граматичних та функціонально-семантичних властивостей релігійної лексики (Розділ 3, п. 3.2.), в роботі, на жаль, бракує посилань на праці науковців з питань специфіки термінологічної лексики конфесійного змісту обох варіантів англійської мови.

5. Для більш наочної репрезентації результатів дослідження доречним було б сформулювати загальні висновки у вигляді пронумерованих

положень, а в кінці кожного розділу бажано було б вказати в яких публікаціях дисертантки знайшли відображення отримані спостереження і висновки.

Наведені зауваження й побажання, однак, не знижують загальної позитивної оцінки роботи, яка є оригінальним, самостійним, ґрунтовним дослідженням. Результати дисертації є теоретико-практичним внеском у подальший розвиток сучасної семасіології в царині дискурсивної парадигми.

Кандидатська дисертація **"Функціонально-семантичне поле релігійної лексики англійської мови (поліпарадигмальне дослідження)"** є цілісним і завершеним науковим дослідженням, яке формально і змістовно відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 та № 1159 від 30.12.2015, а її авторка, Бойчук Мар'яна Ігорівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

доцент кафедри англійської філології
Ізмаїльського державного
гуманітарного університету МОН України,
кандидат філологічних наук
17 вересня 2021 р.

Т. В. Сорока

Підпис доцента Т.В. Сороки засвідчую.

Начальник відділу кадрів
Ізмаїльського державного
гуманітарного університету
17 вересня 2021 р.

М. Омельченко